
Manželské kontrasty

Obsah

Radek Jonczy

Slovo na úvod — 3

Jiří Unger

Manželské kontrasty — 5

Mikuláš Pavlík

Nie sme rovnakí – a to je dobre — 7

Lucie a Jakub Chládkovci

On a Ona – príbeh ich odlišnosti — 10

Soňa Sílová

Kompromisy v maličkostiach nie sú maličkosť — 13

Markéta a Noe Dominguez

Noe a Markéta – manželské kontrasty — 15

Filip Fürst

Kompromisy – áno, či nie? — 18

Ludvík Švihálek

Pocity sú až na prvom mieste — 21

Slovo na úvod

Už dlhé roky sa vo svojej predmanželskej poradni stretávam so snúbencami, ktorí sa pripravujú na svoj veľký svadobný deň. Väčšina z nich prichádza s otázkou: „Hodíme sa k sebe? Aké sú ideálne kombinácie temperamentov? Mám hľadať niekoho, kto je mi podobný, alebo sa radšej poobzerať po nejakom protiklade...?“

Pri odpovedaní na podobné otázky bývam zdržanlivý. Už som ako duchovný oddával dvojice, ktoré mi pripadali úplne ideálne na vytvorenie harmonického vzťahu, a ono to nakoniec nevyšlo. U iných sa mi zase zdalo, že sa skôr či neskôr budú musieť „prizabiť“ a ajhľa, ich vzťah prežíva dodnes. V čom teda spočíva tajomstvo harmonického vzťahu?

Požiadaval som niekoľko svojich priateľov, ktorí majú so vzťahovou problematikou skúsenosti, aby sa k danej téme vyjadrili, a na svete je nový zborník so smelou ambíciou sprevádzať vás tohtoročným modlitebným týždňom kresťanského domova (ďalej len týždňom KD).

Veľmi nás poteší, keď sa tieto prednášky stanú inšpiráciou na manželské čítanie pred spaním alebo námetom na rozhovory v rámci modlitebných stretnutí oddelenia KD, ktoré v rámci týždňa KD vo svojom zbore zorganizujete.

Prednášky by však mohli poslúžiť aj našim priateľom v cirkvi. S problematikou manželských kontrastov sa vo svojich manželstvách stretávajú rovnako ako my. Zhodou okolností v danom termíne v Česku, na Morave i na Slovensku prebieha v dňoch 12.–19. februára Národný týždeň manželstva (ďalej len NTM), občianska národná iniciatíva na posilnenie manželských vzťahov. Vďaka tomu, že je NTM iniciatívou občianskou a národnou, sa nám ako cirkvi ponúka jedinečná príležitosť na nadviazanie prirodzenej komunikácie so susedmi v našich mestách a obciach.

Pripravme pre nich v našich zboroch aktivity, ktoré im pripomenú, aký veľký význam v živote jednotlivcov aj spoločnosti manželstvo má. Pozvime k nám do zboru odborníka, ktorý si o manželských kontrastoch pripraví prednášku, alebo im ponúkneme príležitosť zúčastniť sa na veľkoplošnej projekcii živého kontaktného programu s odborníkom, ktorý v stredu večer 15. februára odvysielala Hope TV. Počas prednášky pripravme pre ich deti v spolupráci s miestnym oddielom Klubu Pathfinder zaujímavý program alebo malým návštevníkom premietnime programy

plné príbehov a pesničiek, ktoré pre ne k NTM chystá televízia Hope TV. V závere týždňa zorganizujeme rodinnú bohoslužbu a v nedeľu pre rodiny z mesta detský deň. Ďalšie nápady na zaujímavý program NTM nájdete na www.tydenmanzelstvi.cz. Určite nájdete spôsob, ako tento potenciál využiť.

Ďakujem všetkým autorom za ich čas a úsilie a modlím sa spolu s nimi, aby zborník, ktorý týmto vysielame do sveta, priniesol svoje ovocie.

Mgr. Radomír Jonczy
*vedúci oddelenia Adventistickej služby rodinám
Česko-Slovenskej únie CASD*

Manželské kontrasty

Rozdiely sa v manželstve môžu týkať mnohých vecí. Toho, aké máme názory na výchovu, riešenie konfliktov, zaobchádzanie s peniazmi, komunikáciu, intímny život, plánovanie, dovolenku, poriadok v domácnosti, trávenie času s druhými ľuďmi, politiku alebo na to, či si chceme zaobstaráť psa či chalupu.

Je však tiež mnoho ďalších kontrastov. Existujú manželstvá s väčším vekovým rozdielom, manželstvá partnerov z rozdielnych kultúr, vzťahy zasnených introvertov so spoločenskými extrovertmi. Manželstvá jedináčikov s partnermi z veľkých rodín. Manželstvá pokojné a manželstvá „talianske“. Často si hľadáme partnerov, ktorí nás dokážu „zvládnuť“ a sú našou kotvou.

Rozdiely a odlišnosti sú obyčajne tým, čo k sebe partnerov priťahuje. V skutočnosti sa často, pokiaľ nejde o zásadné veci, postupne zhodneme na tom, že sa na niečo jednoducho dívame inak alebo k veciam inak pristupujeme. Môže nám to pomôcť oceniť jedinečnosť toho druhého.

„Kde nejde o zásadné veci“ je, pravdaže, kľúčová fráza. Je hlúpe a zbytočné odcudziť sa od seba pre otázky, na ktorých v skutočnosti nezáleží. Ako však rozoznať drobný nesúhlas od vážneho rozporu v presvedčeniach a životnej filozofii? Ako zistíme, kedy by sme mali „trvať na svojom“? Mnohým rozchodom by sa dalo predísť, keby manželia viac premýšľali o svojich odlišnostiach a nechceli sa ich za každú cenu zbaviť. Je to ťažké, pretože väčšina z nás chce mať „pravdu“ a cítime sa byť v práve. Odpovede na tieto otázky budú závisieť od toho, akú dôležitosť prikladáme jednotlivým problémom.

Veríme, že najsilnejšie vzťahy sú tie, v ktorých môžu byť obidvaja partneri sami sebou a zároveň si navzájom pomáhajú „dostať zo seba to najlepšie“. Zámer meniť druhého človeka alebo sa dramaticky meniť podľa cudzích ideálov však odsudzuje mnohé páry na neúspech. Tiež páry, ktoré majú veľa spoločného, musia niekedy robiť kompromisy. Každý zdravý vzťah zahrnuje schopnosť žiť a niekedy sa aj zmieriť s našimi odlišnosťami alebo hľadať spoločné riešenia a cesty, ako sa prispôbiť jeden druhému.

Niektorí ľudia si myslia, že ak je potrebné robiť kompromisy, potom sa k sebe pár nehodí. Môžu podvedome vyžadovať, aby ich partner vždy splnil ich predsta-

vy. Ak však partner nikdy nedokáže dosiahnuť vysoké štandardy, ktoré vyžaduje jeho drahá polovička, bude vyčerpaný, frustrovaný a smutný. Ten, kto kládol požiadavky, bude naopak neustále sklamávaný neschopnosťou svojho partnera splniť očakávania.

Keď pár dobre spolupracuje, môže a stať, že každý z partnerov bude musieť upraviť niečo zo zvykov tak, aby to vyhovovalo životnému štýlu jeho partnera. Namiesto toho, aby jeden človek obetoval všetko, každý sa vzdá niečoho malého, aby sa znovu vytvorila harmónia. Ak žiadame svojho partnera o zmenu, budme sami pripravení urobiť nejaké zmeny aj u seba.

Prispôsobenie sa nemusíme vnímať ako obeť. Keď partneri nemajú neprimerané nároky alebo nerealistické očakávania, nemusí ani zmena vytvárať veľkú záťaž. Môžu sa naučiť rešpektovať a prijímať svoje odlišnosti, ale nemôžu si zmenu vynútiť.

Dovoľme rozdielom, aby nás k partnerovi pritiahli bližšie. Je takmer nemožné nájsť dvoch ľudí, ktorí robia všetko úplne rovnako. To, že sa od svojho partnera nejakým spôsobom líšime, môže náš vzťah urobiť zábavným a vzrušujúcim. Možno dostaneme príležitosť pozrieť sa na veci novým spôsobom alebo zažiť niečo, čo by sme sami neskúsili.

Nemusíme sa vzdať toho, kým sme, aby sme mohli byť v manželstve spokojní. Pracovať s našimi rozdielmi nám môže pomôcť lepšie spoznať samého seba a aj to, kým sa môžeme stať.

Mgr. Jiří Unger
reprezentant Európskej evanjelikálnej aliancie
člen tímu Národného týždňa manželstva

Nie sme rovnakí – _____ a to je dobre

Kompromisy sú nevyhnutnou súčasťou všetkých vzťahov – manželských nevynímajúc. Prijímať ich je niekedy nepríjemné, pretože znamenajú ústup od vlastných predstáv a plánov. Ak sa predstavitelia politických strán po voľbách rozhodnú zmeniť pôvodné, často „nekompromisné“ stanoviská, u voličov to spôsobuje sklamanie. Snaha politicky „prežiť“ a udržať si vplyv a moc vedú k tzv. politickému pragmatizmu, teda k tomu, čo je v danej chvíli prakticky užitočné. Platí to aj pre partnerský vzťah?

Ja + Ty nie je vždy My

Ustúpiť z vlastnej pozície, ak ide o manželské spolunažívanie, však nemusí byť vždy vypočítavé a prinášať sklamanie. Naopak, ukazuje, že vzťah je zdravý, že v ňom nikto nedominuje a nestráca vlastnú identitu a osobnosť. Najsilnejšie a najzdravšie vzťahy sú tie, kde partneri neodpovedajú na otázku adresovanú tomu druhému ani nedokončujú vety jeden za druhého, ale dokážu prežívať a vyjadriť vo vzťahu vlastnú jedinečnosť.

Odlíšnosť v názoroch ešte neznamená, že nemôžu vedľa seba harmonicky existovať. Snaha vytvoriť z dvoch jedinečných osobností jedno spoločné „my“, kde sa vlastná identita stratí a rozplynie, z dlhodobého hľadiska vzťah nebude a prináša utrpenie obidvom stranám.

Čo je kompromis?

Kompromis sa prirovnáva k snahe stretnúť sa na polceste. (Nie vždy však platí, že ak chce jeden z partnerov ostať v Prahe a druhý vrátiť sa do Košíc, najlepšie je kúpiť si byt v Brne.) Niekedy sa nazýva nutným zlom. Ktosi vyjadril, že je významným, že vzťah je dôležitejší ako vlastné ego. Posledná definícia naznačuje určitú formu obeť, ktorá by však nemala presiahnuť mieru, kde sa vzdávame kľúčových hodnôt. Možno najvýstižnejšie to napísal starozákonný prorok Ámos: „Či idú dvaja spolu, aby sa nedohodli?“

Nejde len o spoločné racionálne zhodnotenie za a proti, výhod a nevýhod opačných názorov, ale skôr o plné nesebecké pochopenie toho druhého. Toho, kde stojí,

čo prežíva, prečo uvažuje práve tak. Je to cesta, ako sa kompromisom čo najviac vyhýbať, pretože už dopredu vieme, čo toho druhého robí šťastným.

Ísť spolu – nie za sebou

Ak má Ámos pravdu, spoločné kráčanie je najlepšou definíciou kompromisu. Symbolicky znázorňuje jeden smer, blízkosť, rovnocennosť, rovnakú rýchlosť a ideálne podmienky pre komunikáciu. V určitých kultúrach manželka na verejnosti nekráča vedľa manžela, ale vždy niekoľko krokov za ním. (U nás sa občas stáva – najmä v nákupných centrách – že to býva aj opačne.) Nech je to akokoľvek, „úctivá“ vzdialenosť medzi partnermi môže znamenať odcudzenie, snahu mať toho druhého pod kontrolou, nesúlad, neochotu pripustiť si toho druhého „k telu“. Spoločná cesta bok po boku je tak najťažšou formou kompromisu, pretože umožňuje aj zložitú konverzáciu, pred ktorou nemožno ľahko ujsť.

Niekedy je kompromis najľahšou cestou, ako sa vyhnúť ťažkej a hlbšej diskusii o hodnotách. Poddám sa, aby som nemusel vyložiť všetky karty. Nie vždy však platí, že ak sa niečoho vzdám v prospech partnera, budem zákonite šťastný. Rýchly, prípadne nepremyslený a neprediskutovaný kompromis sa stáva potenciálnym rizikom a v budúcnosti sa rád pripomenie.

Je mlčať a ustúpiť vždy zlato?

Spúšťačom manželských nedorozumení sú často banality a malichernosti. Kolkokrát sme si povedali: „Nemohol/la som radšej mlčať?“ Ak ide o hrubé alebo urážlivé slovo, platí, že je lepšie urobiť „kompromis“ a zahryznúť si do jazyka, než ho vysloviť. Reálny život prináša množstvo situácií, ktoré musíme vyriešiť a dohodnúť sa na spoločnom postupe, kde nie je správne mlčať a ustúpiť, ale naopak využiť ich na zdieľanie a posilnenie vzťahu. Nejde len o to, či ísť na večeru do indickej alebo talianskej reštaurácie, alebo akú kravatu či šaty si obliecť. Existujú oveľa hlbšie témy, ktorým spoločne čelíme. Napríklad akú lokalitu si zvoliť na bývanie, ako si rozdeliť domáce práce, hospodárenie s finančnými prostriedkami, spoločné trávenie voľného času, výchova detí, v nábožensky rozdelených manželstvách účasť na bohoslužbách atď.

Nemali by sme sa báť hovoriť o tom, prečo niečo uprednostňujeme. Jednou z najväčších chýb je kritizovať preferencie toho druhého. „Nechápem, ako ťa to vôbec napadlo,“ je zabiják konverzácie. Zdieľanie hodnôt a dôvodov, ktoré vedú k určitej preferencii, zbavujú komunikáciu povrchnosti. Odhaľujú náš vnútorný svet, hodnoty, pohnútky a motiváciu. Vytvárajú bezpečný priestor na načúvanie a vyjadrenie túžob, a tým posilňujú manželské puto. Čím zložitejšia a hlbšia komunikácia, tým pozitívnejší a účinnejší výsledok.

Najočakávanejší kompromis

Častou príčinou nezhôd v manželstve sú očakávania, že sa ten druhý zmení podľa našich predstáv a potrieb. Receptom na vzájomné porozumenie je populárna kniha o jazykoch lásky. Vlastnú skúsenosť s ich hľadaním mi prednedávnom vyjadrila v debate istá mladá žena: „Skúšali sme to, ale výsledok je nulový. Rozhodla som sa, že manžela prijmem takého, aký je.“ Pretože snaha zmeniť partnera je častejšie túžbou ženy, vychádza z predpokladu, že keby ju manžel skutočne miloval, vyvinie nadľudské úsilie, aby sa transformoval do podoby, ktorú si vysnívala. Vedie k tomu presvedčenie (rovnaké u mužov aj žien), že zmena alebo rast sú ľahšie než v skutočnosti sú. Láska podmienená zmenou prináša sklamanie a dezilúziu. Kompromis neznamena, že musíme žiť vo vzťahu, kde prežívame frustráciu a nedokážeme sa vzájomne tolerovať. Znamená skôr, že náš partner musí cítiť istotu, že ho máme radi napriek zjavným nedostatkom. Pred svadbou som nepovedal, že sa ožením až vtedy, keď bude moja snúbenica dokonalá. Ani počas svadobného obradu som nevyslovil podmienené áno. (Splňa moje predstavy na osemdesiat percent a na zvyšných dvadsiatich ešte popracujeme.)

Nechcem byť v očiach manželky hrdina ani chmuľo, ale s vlastnými chybami a nedokonalosťami zápasiaci človek, ktorý je v určitých oblastiach veľmi schopný, v iných nekompetentný, ale rovnako citlivý a zraniteľný, ako je ona.

Manželom adresuje Josh McDowell zaujímavú radu: „Zlaté pravidlo úspešného manželstva znie: Akékoľvek vlastnosti, po ktorých túžite u partnera, rozvíjajte najprv u seba.“

Ak sa nám podarí pri jej naplňaní pochopiť, aké ťažké je robiť kompromisy sami so sebou, možno sa skôr naučíme chápať ich hodnotu u našich partnerov.

Ing. Mgr. Mikuláš Pavlík
predseda Česko-Slovenskej únie CASD
učiteľ na ATI

On a Ona – _____ príbeh ich odlišnosti

O ich prvom stretnutí by sa asi dala napísať celkom humorná poviedka o tom, ako nie je dobré dať na prvý dojem a na to, čo vidíme na prvý alebo druhý pohľad, a ako sa môže človek pekne „seknúť“ v odhade.

On ani ona, celkom logicky, navzájom netušili, s kým majú v skutočnosti tú česť. On pochádzal z rodiny, kde sa obracala naozaj každá koruna a kde sa oblečenie dedilo takmer pravidelne od narodenia až do roztrhania. Ona pochádzala z rodiny, ktorá síce neoplývala bohatstvom, ale na bábiku Barbie v dvanástich rokoch a džín- sy už niekedy v desiatich jednoducho bolo. On bol, a stále je, o pol hlavy nižší než ona, ale to je snáď jediná vec, ktorá bola zrejmá hneď na prvý pohľad. Ona už na prvom stretnutí vedela, že on je o dva roky mladší, ale to on zistil asi až po druhej schôdzke. Keď spolu on a ona začali nakoniec chodiť, postupne prišli na to, že ona s ním nie je schopná držať krok, pretože je skôr intelektuálka a on športovec. On naopak gúľal očami pri zistení, čo všetko a ako rýchlo sa dá prečítať, aj keď sám svojím tempom čítal tiež celkom dosť. A napriek tomu sa vzali.

V priebehu spoločných rokov postupne vychádza viac a viac najavo, že on je skôr extrovert a ona introvert. Že on pokojne na výročie svadby pripraví za letnej noci na terase romantickú večeru pri sviečkach, ale ona viac než sviečky a večeru rieši, že ju štípu komáre, je jej zima a pitie, ktoré kúpil, nie je veľmi dobré. A tak nie je isté, či vôbec nejakú romantiku vníma. Ako spoločných rokov postupne pribúda, viac a viac zisťujú, aké je niekedy zložitá spolu vyjsť, keď jemu tak záleží na puntičkárskom poriadku v domácnosti a jej hlavne na tom, aby doma bolo dobre. A k tomu „dobre“ potrebuje mať poriadok úplne inde než on. A keď spolu snívajú o ideálnej dovolenke, on sa rozplýva nad free cestovaním so stanom na streche auta a plynovým varičom v kufri, zatiaľ čo ona nad hotelom priamo pri mori a roz- hodne all inclusive. Je vôbec možné, aby on a ona spolu žili? Áno je, sú spolu už 20 rokov. Tak dlho? Ako je to možné, keď sú takí odlišní? Otázka je to pomerne jednoduchá, ale každý, kto je už na tomto svete nejakú tú dekádu, tuší, že odpoveď je trochu zložitejšia. V zložitom svete je totiž ťažké nachádzať jednoduché riešenia.

Toto je skutočný príbeh nášho manželstva, a ak vám bude aspoň v niečom inšpiráciou, bude to pre nás radostou a ctou. Hádám v snahe aspoň čiastočne

odpovedať na otázku, ako je možné prežiť v takejto rozdielnosti 20 rokov, nájdete kúsok inšpirácie aj pre seba, pre svoje partnerstvo a manželstvo.

Realitou všedných dní je, že sa s tým, že sme každý iný, stále učíme žiť. Je to proces, kedy ideme kúsok dopredu a niekedy zase kúsok späť. Učíme sa jeden druhého prijímať, a keď dôjde v rámci rozdielnosti ku konfliktu, potom hľadať nejakú mieru vzájomnosti a ústretovosti. V ťažkých obdobiach, keď do našej rozdielnosti prehovárajú aj ďalšie vonkajšie okolnosti, ktoré nás osobne ťazia, je to ešte zložitejšie. Uvedomujeme si, že nikdy nesmieme zabudnúť, že sa stále učíme. Nemôžeme si „dať nohy hore“ a myslieť si, že už je všetko hotové a dokončené. Sme stále v procese a o všetko dobré, čo spolu prežívame, sa musíme starať.

Určité oslobodenie od seba samých sme prežili, keď nám bolo dané uvedomiť si, že za šťastie toho druhého je zodpovedný predovšetkým on sám. A tiež to, že každý človek potrebuje kotvu, ktorá ho do istej miery stabilizuje, a práve ten môj odlišný partner mi pomáha dotvárať určitú stabilitu. V takomto príbehu však láska nemôže byť len obyčajným citom, ale oveľa viac rozhodnutím milovať, nechať sa milovať, prijímať i dávať, bez ohľadu na okolnosti.

Existuje pre nás niekoľko skutočností, ktoré si potrebujeme priebežne uvedomovať a prijímať ich ako fakt. Jednou z nich je istota, že sme si boli daní navzájom ako dar, a toho sa treba držať. Miera uvedomenia sa rôzne mení pod vplyvom okolností, osobnej psychickej i fyzickej vitality a tiež záťaže. Ak si to uvedomujeme intenzívnejšie, prežívame menej konfliktov a naopak. Ďalšou zo skutočností, ktorá patrí do nášho uvedomenia, je to, že môj pohľad, moja predstava alebo moja „pravda“ nemusí byť vždy správna. To nás oboch vedie tiež k určitej kritickosti samých seba.

Navyše vieme, že sa zhodneme na spoločných hodnotách, ako je úcta, záujem jeden o druhého, odpustenie, hlboká otvorenosť v trápení aj v radošti a tiež humor. Zistili sme, že na zvládnutie rozdielnosti potrebujeme základ nielen v hodnotách, ale aj v spôsobe, ako sa dívame na svet, ako rozumieme výchove detí. Máme tiež niekoľko spoločných záujmov, ktoré môžeme zdieľať. V rôznych obdobiach spoločného života o svojich rozdielnostiach komunikujeme, niekedy pre konflikt a inokedy jednoducho len tak. A keď sa dá, robíme si z našej rozdielnosti aj zába-

vu, ale vždy radšej tak, aby to druhého nezranilo. Vyžaduje to tak trochu nebrať samého seba a svoj pohľad smrteľne vážne.

V tom všetkom pestrom, čo prežívame vďaka svojej rozdielnosti, a na mnohom sú účastné aj naše dve milované dcéry, je našou najväčšou odmenou zmierenie po konflikte, vzájomná spolupráca a podpora pri rôznych projektoch. A rovnako vyznania našich dcér, že by tiež chceli mať také manželstvo.

Nemôžeme však zabudnúť na základ, ktorý prestupuje všetkým, a tým je aktívna viera v Boha a vzťah s ním.

Mgr. Lucie a Mgr. Jakub Chládkovci

*Jakub je kazateľ CASD a koordinátor oddelenia
Adventistickej služby rodinám MSS CASD*

Kompromisy _____ v maličkostiach nie sú maličkosť

To, že sa ľudia, ktorí sa rozhodnú pre celoživotný zväzok, musia zhodnúť či nejak dohovoriť na zásadných postojoch a predstavách týkajúcich sa ich súžitia, je, myslím, každému len trochu rozumnému človeku jasné. Koľko plánujeme mať detí alebo či vôbec, kde budeme bývať, ako sa dohodneme na zaistení financií alebo ako sa podelíme o chod domácnosti a podobné dôležité otázky sa pár, ktorému záleží na tom, aby vzájomný vzťah dlhodobo obstál, snaží čo najskôr vyriešiť.

Ale čo maličkosti, z ktorých sa skladá všedný deň? Priznám sa, že som bola vďaka starostlivosti cirkvi formou predmanželskej prípravy i niektorých ďalších prednášok či diskusií, myslím, veľmi slušne vybavená znalosťami a schopnosťami v oblasti tých „veľkých“ a zásadných otázok súžitia. Na čo som však dosť dobre pripravená nebola, boli práve oné maličkosti. To, čo hádam ani nestojí za reč, ale v kombinácii s únavou, podráždenosťou či nejakou inou indispozíciou vytvára priam výbušnú zmes. Spomínam si na prvé mesiace spolužitia s manželom, kedy ja som bola zvyknutá triediť odpad, zatiaľ čo môj muž nie. Hoci mu moje argumenty podporujúce triedenie dávali zmysel, napriek tomu bol zvyk často silnejší. Naozaj som sa snažila mať pochopenie pre plasty v zmiešanom odpade, no v jednej slabšej chvíli som pri pohľade do odpadkového koša vyhlásila s neadekvátnou intonáciou dnes už v našej rodine legendárnu vetu: „Tak teraz si ma teda fakt našťaval!“

Nedokážem spočítať, koľkokrát som si ju neskôr vypočula spolu s dodatkom, že vtedy môj drahý netušil, ako mi niečo také mohlo tak veľmi vadieť. Ku cti mu slúži, že aj keď celkom nechápal dôvod môjho rozhorčenia, pochopil, že triedenie je pre mňa dôležité, a rešpektoval to. Ja zas „na oplátku“ dodnes skladám jeho ponožky na plocho, a nie do „gulôčok“ ako pre seba a deti. Kedysi som v jednom časopise čítala rozhovor s terminálne chorou ženou, inteligentnou a vzdelanou, ktorá povedala niečo, čo mi zarezonovalo súzvukom a vďačnosťou, že podobne ako ja to prežívajú aj iní. Povedala: „Je strašné utrpenie sledovať, ako niekto žehlí moje oblečenie inak ako ja. O to viac, keď viem, že mi chce pomôcť.“ Myslím, že mnohých z nás niekedy prekvapuje, ako veľmi nám môže prekážať nejaká malič-

kosť, ktorú ten druhý robí úplne alebo len trochu inak ako my.

A preto mi tiež v tejto súvislosti tak nejako inak znejú biblické texty o maličkostiach, ako napríklad „... Bol si verný nad málom, ustanovím ťa nad mnohým...“ (Mt 25,21) alebo „Lepšie je to málo, čo má spravodlivý, než hojnosť, čo majú mnohí bezbožníci...“ (Ž 37,16). Pretože po sedemnástich rokoch manželstva už viem, že kúzlo dlhotrvajúceho a šťastného manželstva nespočíva v usporiadaní všetkého podľa mojej predstavy, ale v kompromise prameniaceho z poznania, že mi na mojom partnerovi skutočne záleží. Nezrovnateľne viac než na niekedy otravných, nelogických, zbytočných, opakujúcich sa, nemeniacich sa... ale stále len maličkostiach.

Mgr. Soňa Sílová
kazateľka CASD a učiteľka na AT1

Noe a Markéta – _____ manželské kontrasty

Pred tridsiatimi a viac rokmi bolo v našej zemi obvyklé, že pokiaľ existovalo zmiešané manželstvo (myslené medzinárodné), potom ho najčastejšie tvorili Slováci a Česi alebo Moravania, a niekedy Poliaci. Dnes žijeme v dobe, kedy mladí ľudia môžu nielen cestovať, ale tiež študovať v zahraničí, a teda si tam aj nachádzať partnerov pre život. Aké sú tieto zmiešané manželstvá, ako funguje v praxi spojenie dvoch odlišných kultúr a tradícií? Markéta sa narodila a vyrástla v Českej republike, Noe sa narodil v Mexiku a vyrástol v USA, kde sa potom s Markétou spoznali. Spýtali sme sa tejto mladej manželskej dvojice...

Ako a kedy ste sa dali dokopy?

N Stretli sme sa v zbore. Spočiatku sme po sebe šesť mesiacov len pokukovali a pred začiatkom sobotnej bohoslužby si potriasli rukami. Potom sme sa vrátili na svoje miesta. Náš vedúci mládeže ma dlho prehovárал, nech prídem na spoločný obed, ktorý bol každú sobotu, a prisadnem si k mládeži. Raz som sa už tomu nemal ako vyhnúť (som totiž introvert), a tak som šiel. Pri stole bolo ešte pár voľných miest. Položil som si tam veci a išiel čakať do radu na jedlo. Keď som sa vrátil, vedľa mňa sedela tá dievčina z balkóna. Dali sme sa do reči. Po obede sa mi už predstava spoločnej mládežníckej prechádzky nezdala taká desivá. Rozprávali sme sa spolu skoro celé odpoľudnie. Netrvalo dlho a šli sme na prvé rande do kina. Potom sa to už viezlo.

M Áno, bolo to tak.

Čo ťa na nej, na ňom zaujalo?

N Samozrejme sa mi páčilo, ako vyzerá, a potom, keď sme sa začali rozprávať, ma okamžite zaujala naša konverzácia a porozumenie, ktoré sme našli. Mali sme toľko vecí, o ktorých sme sa mohli zhovárať.

M Na začiatku ma priťahoval jeho vzhľad a potom, keď sme sa začali rozprávať, chcela som o ňom vedieť všetko. Veci, ktoré robil, ako jazdenie na cestnom bicykli a motorke alebo to, že bol v americkom námorníctve, mi pripadali cool. Taktiež to, že žil sám, nezávislý od ostatných.

Prečo ste sa vzali?

N Pretože sme sa chceli vydať na cestu a dobrodružstvo života spolu. Pretože si užívame čas, ktorý spolu trávime.

M Pretože sme spolu chceli byť, pretože si myslím, že sme sa našli a patríme k sebe. Sme najlepšie priatelia.

Čo si na tom druhom vážite a čo sa vám na ňom páči?

N Na Markéte oceňujem jej trpezlivosť, pozitívny a optimistický náhľad na svet a to, že je šťastná.

M Na Noemovi si vážim jeho motiváciu zlepšovať sa, pracovať na sebe a stále sa učiť nové veci. Veľmi si vážim jeho vernosť a lojalitu.

V čom sa líšite?

N V mnohých veciach. Markéta rada nakupuje, ja nie. Ona napríklad impulzívne kupuje veci do domácnosti. Máme jednoducho rozdielne povahy.

M Máme úplne odlišné povahy. Ja som extrovert, sangvinik s cholerikom. On je introvert, melancholik. Ja by som veci plánovala dlho dopredu, nech sa na ne môžem pripraviť a tešiť, Noe nie je veľmi plánovací typ.

Čo je slabé miesto a tretia plocha v manželstve?

N Asi komunikácia. Nie je to jedna z najťažších aktivít, aká existuje?

M Súhlasím.

Čo je pre dobré manželstvo najdôležitejšie?

N Dôvera, odpustenie, komunikácia.

M Porozumenie, umenie odpustiť a posunúť sa ďalej, komunikácia a dôvera.

Môžete porovnať vzťahy a pohľad na manželstvo u nás, v Mexiku a v USA? Dá sa to vôbec? Líšia sa nejako?

N Mexičania si rodinu veľmi vážia a cenia si ju, takže všeobecne sa dá povedať, že na rodinný život sa tešia a sobáš berú ako jeho neodmysliteľnú súčasť. Američania si vážia nezávislosť a kariéru, takže aj napriek tomu, že ľudia často plánujú rodinu, najprv chcú vybudovať nejakú slušnú kariéru, prípadne cestovať. Samozrejme aj v USA sa nájdu rodinné typy, ktoré sa nemôžu dočkať toho, že sa vydajú alebo oženia a založia si rodinu. USA je však veľký taviaci kotlík, a tak tam človek stretne rôzne typy pováh, rodín i názorov na manželstvo.

M Súhlasím. Myslím, že typy, pre ktoré je manželstvo len zdrap papiera, sa naj-

du v Česku aj v USA. Rovnako ako typy, pre ktoré takýto záväzok naozaj niečo znamená.

Nie je manželstvo v súčasnosti už prežitá inštitúcia?

N Nie, nemyslím si. Pre mňa je to dôležitý krok dvoch ľudí, ktorí chcú byť spolu a založiť si rodinu.

M Podľa mňa to prežitok nie je, má pre mňa veľkú váhu.

Čo je pri výbere životného partnera dôležité, na čo si dať pozor? Ako si vybrať správne?

N Myslím si, že je dôležité byť pragmatický a prísť na to, či si pasujeme v otázke peňazí, vzdelania, rodiny, chceme ju vlastne?

M Aby sa ľudia zhovárali aj o náročných témach a názorovo si v nich rozumeli. Aké má ten človek aspirácie, zlučujú sa s tými mojimi? Z mojich skúseností sa ľudia charakterovo za život veľmi nemenia, takže pokiaľ mi ten druhý úplne nesedí, nemá cenu predpokladať a očakávať, že sa kvôli mne zmení. To podľa mňa dokáže len málo ľudí.

Je niečo, čo by ste považovali za dôležité odkázať o manželstve? Nejakú životnú skúsenosť, motto, posolstvo... Čo poradíte mladým ľuďom, aby im ich vzťah napriek všetkým rozdielom vydržal?

N Stojí to veľa práce, ale pokiaľ na vzťahu pracujú obaja, tak sa dá zvládnuť mnohé. Odpúšťajte si, komunikujte.

M Nechodte spať nahnevaní jeden na druhého.

Markéta a Noe Dominguez
rozhovor pripravil Petr Adame,
kazateľ CASD a koordinátor
Národného týždňa manželstva

Kompromisy – áno, či nie?

Nedávno som počul zaujímavú myšlienku. Pretože si ju už presne nepamätám, pokúsím sa ju parafrázovať. Kľúčom k dobrému partnerstvu je umenie byť mierne nespokojný.

Skôr než nad touto vetou mávneme rukou, skúsme sa trochu zamyslieť nad tým, čo oná myšlienka vlastne hovorí. Kto z nás mal v živote vždy všetko tak, ako si prial? Kto sa nemusel občas vyrovnávať s nedostatkom alebo nepochopením? Kto z nás bol vždy so všetkým spokojný? Pravdepodobne každý z nás už niečo z vyššie zmieneného niekedy zažil. A najčastejšie tieto „problémy“ vznikajú na pozadí medziľudských vzťahov.

Podobne aj kompromisy sú takmer výhradne spojené so vzťahmi. Je to fenomén, ktorý zasahuje do všetkých úrovní vzťahov – od medzinárodných, politických, vzťahov medzi rôznymi (väčšími či menšími) skupinami ľudí cez vzťahy na pracovisku až po tie v rodine. Tu sa s kompromisom v reálnom živote stretávame asi najčastejšie. Veď nebyť manžela alebo manželky, nemuseli by sme riešiť, či má byť záchodová doska štandardne hore alebo dole, akým spôsobom sa žehlí to či ono, ako ukladať veci do chladničky alebo ako vychovávať deti. Práve rozdielnosti medzi ľuďmi v ich skúsenostiach, východiskách a hodnotách vedú k tomu, že tu a tam príde na rad tiež téma kompromisov. A treba podotknúť, že ani v pohľade na kompromisy nie sú ľudia jednotní.

Ako je to teda s kompromismi? Sú potrebné, alebo dokonca dobré? Alebo sú nevhodné až škodlivé? A čo o téme kompromisov hovorí Biblia?

Ak budete v Biblii hľadať slovo kompromis, pravdepodobne veľmi úspešní nebudete. Ale pri jej čítaní niektorí z čitateľov zistia, že Ježiš bol veľmi nekompromisný v tom, ako žil a čo učil. Nikde sa nedočítate, že by robil veci len napoly alebo že by to učil svojich učeníkov. Môžeme teda povedať, že kompromis je zlý? Určite nie! Ježiš bol nekompromisný v oblasti viery, života s Bohom a v životných hodnotách. No zároveň sa v jeho živote odrážala nechopiteľná schopnosť priťahovať ľudí, ktorých ostatní nekompromisne odsudzovali. A keď prvotná cirkev hľadala spôsob, ako by spolu mohli fungovať rôzne skupiny ľudí, zrazu nachádzala kompromisy (viď napr. Sk 11; 15,28.29; R 14,3 a i.).

Kompromis je teda v niektorých oblastiach a za niektorých okolností škodlivý, kým inokedy môže byť veľmi prospešný. Ako však rozpoznať, kedy kompromis áno a kedy nie?

Podme si najprv zadefinovať, čo je kompromis. Merriam-Webster ako jednu z definícií uvádza, že kompromis je „riešenie sporov rozsúdením alebo konsenzom dosiahnutým vzájomnými ústupkami“. To znamená, že kompromis nie je jednostrannou záležitosťou. Má byť dosiahnutý na základe obojstrannej snahy o pochopenie druhého, jeho pohľadu na vec, nových informácií, ktoré nemusia nutne zodpovedať mojim predstavám. Dosiahnutie kvalitného kompromisu má teda minimálne tri podmienky. 1) Obojstranná komunikácia. 2) Vnímanie partnera ako rovnocenného. 3) Ochota ustúpiť od svojich predstáv v záujme vzťahu. Mohli by sme teda povedať, že kompromis je obeťou, ktorú prinášame na oltár vzájomného vzťahu.

Kompromisné správanie však prináša aj svoje riziká a má svoje limity. Tie nám môže pomôcť načrtnúť napríklad kniha bývalého elitného vyjednávača Chrisa Vossa Nikdy nerob kompromis. Ten stojí v opozícii voči nekritickým zástancom kompromisu ako riešenia na všetky spory. Voss upozorňuje na to, že v prípade komunikovania s človekom, ktorý je agresívny, nemá kompromis zmysel. Na príklade vyjednávania s človekom, ktorý drží dve rukojemníčky, ukazuje, že sú situácie, v ktorých by kompromis nebol win-win stratégiou. Naopak mohol by viesť k zvyšovaniu nárokov agresora. Kompromis (ak má byť prospešný) nemá byť mocenským nástrojom, a teda môže byť krajne nevhodný tam, kde jedna strana koná silovo a nátlakovo. V takej situácii totiž nie je reálne, aby nás druhá strana vnímala ako rovnocenného partnera, s ktorým chce budovať vzťah, ale táto situácia sa stáva len prostriedkom, ako dosiahnuť svoje ciele. Tu by sa síce kompromis mohol spočiatku javiť ako výhra, no z dlhodobého hľadiska môže ísť skôr o využitie tzv. „salámovej“ metódy, kedy jedna strana využíva kompromis na postupné znižovanie nárokov druhého.

Druhým limitom je čas, vyplýva z predchádzajúceho. V partnerskom vzťahu má byť kompromis riešením jednotlivých krátkodobých nezhôd, nie dlhodobou stratégiou. Môže sa totiž ukázať, že zatiaľ čo jeden robí dlhodobé kompromisy, druhý neustupuje zo svojich pozícií ani o piad.

Tretím limitom kompromisu sú hodnoty. Ak satan na niečo silne útočí, sú to vzťahy a hodnoty. A zatiaľ čo pre zachovanie vzťahov sú obojstranné kompromisy spravidla prospešné, vo vzťahu k hodnotám a k viere sú kompromisy takmer vždy deštruktívne.

Posledná vec, ktorú ku kompromisom uvediem, je vzťah k sebe samému. Kom-

promisy totiž môžu viesť k zníženiu sebaúcty, pokiaľ ich vnímam ako prehru, keď zo svojej pozície ustúpiť nechcem, ale som k tomu pod ťarchou situácie donútený. Zároveň však ten istý kompromis môže sebaúctu posilniť. Záleží totiž predovšetkým na tom, s akým cieľom a vzťahom ku svojmu partnerovi pristupujem. Ide mi o to, aby som dosiahol svoje? Chcem zvíťaziť alebo aspoň dosiahnuť to, že nevyhrá ten druhý? Alebo je pre mňa proces tvorby kompromisu priestorom, kde počujem a som počutý, kde si uvedomujem, čo je pre mňa a pre druhého podstatné a čo je podružné? Ak sa prikláňate skôr k druhému postoju, potom aj pre vás je kompromis nielen ústupkom, ale predovšetkým vzájomným darom. Ja obetujem časť svojich očakávaní pre teba, pretože viem, že rovnako tak ty obetuješ časť tých svojich pre mňa. To je kompromis, ktorý vedie ku spoločnému cieľu a k pevnejšiemu vzťahu k sebe samému i navzájom.

Prajem si, nech sa učíme robiť kompromisy pre vzťahy, nie pre víťazstvo. Nech s Božou pomocou rozpoznávame, kam v našich životoch kompromisy patria a kam nie.

Mgr. Filip Fürst
kazateľ CASD
psychológ, učiteľ na ATI

Pocity sú _____ až na prvom mieste

Májové večery si podmania každého. Tak si raz podmanili aj nás. Boli sme vtedy mladí manželia, orgovaní pri ceste neďaleko nášho bytu voňali, keď sme sa spolu vybrali na prechádzku. Večer pokročil a my sme sa pod jedným krom zastavili a objali. Pred nami bola vtedy spoločná budúcnosť. Tú si však len kreslíme v mysli, predstavujeme si, čo bude ďalej, ale nevieme o nej nič. Uvažujeme, ako sa máme správať, čoho sa vyvarovať, na čom stavať, aby sme prežili pekný život a aby loďka našej spoločnej životnej plavby nestroskotala.

Dávno je preč doba „manželstiev z rozumu“, kedy partnera pre svoje dieťa vyberali rodičia. Doba osvietenstva bola najnádejnejším obdobím v dejinách. Myslitelia, podporovaní objavmi Isaaca Newtona o zákonoch gravitácie, verili, že človeka jeho rozum privedie k vytúženej dobrej, mierumilovnej a blahobytnej spoločnosti. To bol ten „veľký príbeh moderny“. Definitívne sa skončil v dvoch svetových vojnách a v plynových komorách Osvienčimu. Rozum bol použitý na to, aby vytvoril mašínériu, ktorá by zabila čo najrýchlejšie čo najviac ľudí. Začali sa hľadať iné zdroje pre vedenie človeka. Stavilo sa na najrýchlejšie sa meniaci fenomén – a to pocity, emócie a intuíciu. Zdôraznili sa pocity, zamilovanosť sa často považovala za lásku. O pocity nám ide až na prvom mieste. Chceme sa cítiť dobre.

Súžitie dvoch ľudí prináša niečo, čo nám na svete nemôže nič nahradiť. Veď ku svojmu pocitu šťastia nepotrebujeme nič iné ako jedného človeka. To by, pravdaže, malo napĺňať manželstvo, kazia to však záporné pocity a emócie, ako je strach, že o toho druhého prídem, alebo hnev, žiarlivosť, márnivosť, sebeckosť a podobné negatívne pocity. Tie sa potom prejavujú v slovách. Aký pravdivý je výrok: „Úder pästou môže zlámať kosti, úder slov môže zlomiť srdce.“

Vnuk sa ma spýtal: „Ako je možné vyjsť s manželkou?“ Povedal som mu: „Ešte nikdy som neľutoval, že som mlčal.“ Samozrejme, nedá sa mlčať stále. Záleží však na tom, ako odpovedáme a akým tónom. Biblická rada znie: „Vlúdna odpoveď odvracia zlosť...“ (Prís 15,1). Je to práve komunikácia, ktorá vytvára vzťah. O jej pravidlách vyšli a stále vychádzajú stovky kníh.

Naša medziludská komunikácia – rozhovor – má štyri úrovne podobné pyramide. Na základni, na najširšom mieste, sa nachádzajú „frázy“: „Ahoj, ako sa máš?“

„Ďakujem, ide to.“ „Tak ahoj.“ Frázy zaberú veľmi málo času a nevyžadujú bližší vzťah k druhej osobe. Nenesú žiadne riziko, pretože nevyjadrujú skutočné pocity a myšlienky.

O niečo vyššie sú „fakty“. Oznamujeme si, čo sme videli, počuli alebo čítali. To už zaberie viac času a tiež to vyžaduje určitý vzťah k tomu, s kým hovoríme. Môže to byť kolega alebo spolucestujúci. Samozrejme, fakty zaberajú určitý čas aj v našich rozhovoroch v rodine. Riziko je tu opäť malé, proti faktom totiž nie je možné nič namietat. „Dnes je obzvlášť hmlisto.“ „Áno, je.“

Ešte o stupeň vyššie, náročnejšie a osobnejšie je, keď vyjadrujeme svoje „myšlienky a názory“. Vtedy už ideme so svojou kožou na trh. Otvárame svoju myseľ, odkrývame svoje postoje a hodnotiace súdy o ľuďoch, o svete a udalostiach. Ten druhý, počúvajúci, s nami však nemusí súhlasiť a hrozí riziko stretu. Na druhej strane je však úžitok z takéhoto rozhovoru oveľa väčší. Dozvieme sa omnoho viac o sebe navzájom a môže vzniknúť súzvuk a priateľstvo.

Na samom vrchole tejto komunikačnej pyramídy sa týčia „pocity“. Ide o odhalenie našich najhlbších emócií a pocitov, o delenie sa o svoje strachy a obavy, radosti, nádeje i lásku. Takýto rozhovor už vyžaduje čas, určitú atmosféru a dôveru, že to, čo oznamujeme, ten druhý nezneužije na naše zosmiešnenie či inú škodu. Zisk z takéhoto rozhovoru je ten najväčší, pretože zdvojnásobuje radosť alebo odľahčí bolesti nášho srdca.

Pocity by sme mali riešiť v každom konflikte: „Prečo ten môj chlap tak neprimerane reaguje, keď som namietla, že na futbal s kamarátmi nemôže? Musí predsa ísť na stanicu po moju matku, ktorá telefonovala, že príde už dnes poobede.“ Pocity, ktoré lomcovali s jej mužom, vymenujete aj sami. Mnoho odborných poradcov pre manželské páry zdôrazňuje, že je nutné zaoberať sa pocitmi. Správanie je len vrchol skrytého ľadovca, to podstatné je hlbšie – v pocitoch. Negatívne pocity by sa mali vyjadriť, inak sú ako šumiaca sódočka vo fľaši, ktorá sa tlačí von. Treba „vypustiť paru“. Ako? Istý autor radí: „Skúsme použiť slová: „Mám pocit...“ „Keď...“ „Pretože...“ „Štve ma, keď mi nedáš vedieť, že prídeš z práce neskôr. Ja to jedlo musím už po niekoľkýkrát zohrievať a navyše sa bojím, že sa ti niečo stalo.“ Veta „mám pocit“ nám umožňuje vyjadriť svoje pocity skôr, než dôjde k ich nahromadeniu a výbuchu. Je to tiež cesta, ako druhému umožniť, aby mohol sám vyjadriť svoje pocity. Napríklad: „Máš pocit, že sa ti málo venujem?“

Keď sme pri tých pocitoch, je dôležité spomenúť jeden z nich, ktorý najviac ovplyvňuje naše správanie a konanie. Je to pocit „vedomia vlastnej hodnoty“. Jeho vplyv mi priblížil príbeh jedného mladého páru. Na jednom z ostrovov v Karibskom mori bolo pravidlom, že hodnota nevesty sa vyjadrovala počtom kráv, ktoré bol za

ňu nápadník ochotný dať. John Lingo odišiel pracovať do Spojených štátov, aby získal prostriedky na založenie vlastnej rodiny. Po svojom návrate na rodný ostrov sa obzeral po neveste. Všetci v mestečku, kde žil, sa veľmi divili, keď si vybral Radanu. Tá dievčina nebola ničím zvláštna, taká šedá myška, navyše z chudobnej rodiny. Keď s ním o tom mnohí hovorili, vraveli: „Za Radanu dať tak nanajvýš jednu kravu, a ty si ponúkol štyri.“ On na to povedal: „Radana má pre mňa cenu 10 kráv a dal by som ich za ňu, keby som ich mal.“ Jeho novomanželka to počula cez okno.

Po niekoľkých mesiacoch navštívil Johna jeho priateľ. Posadili sa a prehodili spolu pár úvodných viet, keď do izby vošla žena v krásnych červených šatách so záplavou lesknúcich sa čiernych vlasov a ladnými pohybmi im predložila šálky s kávou. Návštevník, celý zarazený obdivom, ženu pozoroval. Keď odišla, pýta sa: „Kto to je?“ „No predsa Radana, moja žena.“ „Ale ja som ju vôbec nespoznal, ako krásnela. Čo sa to stalo?“ „No, to tie kravy. Ako myslíš, že sa cíti dievčina, ktorú druhí hodnotia ani nie na dve kravy? Keď však počula, že by som za ňu dal aj desať kráv, postavila sa raz pred zrkadlo a toto je výsledok.“

Najsilnejšou emóciou je láska. Jednoznačne, ale čo tá láska vlastne je? No predsa okúzlenie a úžas, že je možné, aby neprekročiteľná stena, ktorá nás ľudí od seba delí, padla – a my sa chytíme za ruky, dotýkame sa toho druhého, hoci až doposiaľ sme boli nedotknuteľní. Ideál pravej lásky nám zapísal veľký apoštol Pavol v liste kresťanom do Korintu: „Láska je trpezlivá, láska je dobrotivá, nezávidí, láska sa nevystatuje a nenadáva; nespráva sa neslušne, nehľadá svoj prospech, nerozčuľuje sa, nepočíta krivdy; neraduje sa z neprávosti... všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa a všetko vydrží.“ (1Kor 13,4–7). Týmto meradlom skúsme porovnať svoj postoj ku svojmu partnerovi, a tak zistíme, čo je podstatou nášho vzťahu. Slovo „láska“ nahradme a povedzme: „Som s ňou trpezlivý... láskavý...“? Tak zistíme, či ide len o naše ciele alebo skutočne aj o osobu a záujmy toho druhého.

Od nášho objatia s manželkou vtedy pod orgovánom ten ker rozkvitol už mnohokrát. Za pár mesiacov si budeme pripomínať šesťdesiat rokov spoločného života. Je to vzácne, keď môžeme prežívať to, ako sa naša životná rieka z tých často nepokojných úsekov mladosti začne upokojuvať a rozlieva sa do hĺbky a šírky poslednej etapy života pred vstupom do nekonečného oceánu. Je to dar vidieť vyrastať svoje deti, tiež ich deti, a dokonca obdivovať pravnúčatá. A tu sa objavuje nový pocit, pocit vďačnosti Bohu, ktorý nám to doprial.

Ludvík Švihálek
emeritný kazateľ CASD

Manželské kontrasty

Pre oddelenie Adventistickej služby rodinám CASD
vydal Advent-Orion, spol. s r. o., Roztocká 5, 160 00 Praha 6
email: adventorion@adventorion.cz
www.adventorion.cz

Fotografia na obálke: NTM

Zodpovedná redaktorka: Ing. Milada Macháňová
Preklad a jazyková úprava: Mgr. Ľubica Brezovická Šebeková
Grafická úprava: Jan Dobeš
Vytlačila tlačiareň ARTRON, s. r. o., Boskovice
Praha 2023

ISBN 978-80-7172-485-8

Adventistická
duševnosť
